

การศึกษาประเพณีความเชื่อของชาวไทยกุยที่มีต่อปราสาทปรางค์กู๋ ตำบลกุ๋
อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

The study of the traditions, beliefs of Thai Kui towards Prasang
Prang Ku, Ku District, Prang Ku District Srisaket Province

ยโสธารา ศิริภาพระภากร^{1*}, สุพัตรา วะยะลุน², สำเร็จ อินทยง³ และสุริยา คลังฤทธิ์⁴
Yasothara Siripaprapagon^{1*}, Suphatra Wayalun², Thittayawadee Intarangkul³
and Suriya Klaglit⁴

¹ อาจารย์ ดร., สาขาพระพุทธศาสนา, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

¹ Lecturer Phd., Buddhism, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus.

² อาจารย์ ดร., สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์, คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² Lecturer Phd., Department of Computer Technology, Faculty of Industrial Technology, Surin Rajabhat University.

³ อาจารย์, สาขาพระพุทธศาสนา, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

³ Lecturer Phd., Buddhism, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus.

⁴ นักศึกษาปริญญาเอก, สาขาประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล

⁴ Doctoral student, Population and society, Mahidol University, Bangkok

* Corresponding author, E-mail: Dr.yasotharar@gmail.com

บทคัดย่อ

งานประเพณีพิธีกรรมประจำปีของชาวไทยกุย ในเขตอำเภอปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นคติความเชื่อของกลุ่มชนที่ร่วมจัดขึ้นเพื่อบูชา ตามคติความเชื่อของชุมชน และปราสาทปรางค์กู๋ เป็นจุดหนึ่งที่ชาวไทยกุยใช้ในการจัดงานประจำปี ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีเป็นวันเช่นไหว้ แสดงความเคารพบูชาต่อปราสาทปรางค์กู๋ มีความเชื่อมาแต่อดีตว่าเป็นพื้นที่ที่มีดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่และมีอำนาจเหนือธรรมชาติและคอยปกป้องรักษาคุ้มครองชาวไทยกุย

ดังนั้น เมื่อถึงวาระประจำปีจะรวมกลุ่มเพื่อบูชาเช่นไหว้จะมีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน มีพิธีการบวงสรวงปราสาท มีการแสดงวิถีชุมชน แสง สี เสียง เพื่อเป็นจุดเพิ่มความสนใจประเพณีห้วงบุญเบิกฟ้ามหัศจรรย์เดือนสาม สืบสานประเพณีกุยศรีสะเกษ” โดยมีชนเผ่ากุยในจังหวัดศรีสะเกษเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากและมีการสืบทอดของชนกลุ่มนี้ได้ถือและปฏิบัติกันมายาวนาน การแสดงวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทยกุยกับการแสดงพระนางโพสพ ในวันห้วงบุญเบิกฟ้าด้วยได้จัดการแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ความเป็นมา ความเชื่อ และพิธีกรรม ตลอดถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่การอิงอาศัยของกลุ่มชนชาวไทยกุย ประเพณีห้วงบุญเบิกฟ้าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ ได้บอกถึงคุณค่า ทางด้านการมีส่วนร่วม ความสามัคคี ความปรองดอง เกื้อกูล บูชากตัญญูทเวท

จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจสู่แนวทางทางการนำเสนอเพื่อการบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ สถานที่ตั้งที่มีความสำคัญ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และ พื้นที่ ทำเล เป็นต้น ปราสาทปรางค์กูตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตำนานความเชื่อและพิธีกรรมที่สำคัญเป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมด้านศาสนา และกลายเป็นพื้นที่ ทำเล ของชุมชนที่สามารถเป็นจุดสร้างรายได้ สร้างอัตลักษณ์กลุ่มชนชาวไทยกวยให้เป็นที่รู้จัก เป็นพื้นที่ที่จัดให้เป็นพื้นที่จัดงานประเพณีประจำปีที่สำคัญ จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ในความหมายของพื้นที่ สถานที่สำคัญที่มีผลในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งยังเป็นจุดที่เป็นส่วนในการพัฒนาจิตวิญญาณของชุมชนที่เข้ามาจัดกิจกรรมด้าน พิธีกรรม การไหว้ บูชา ซึ่งเป็นส่วนในการพัฒนาจิตใจได้ (จิตวิทยา) ทั้งนี้จุดยุทธศาสตร์ยังแปลงไปในด้าน อื่นที่สามารถเป็นจุดสนใจ และพัฒนามาเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในพื้นที่นี้ได้

คำสำคัญ: ประเพณีประจำปี, พิธีกรรม, ปราสาทปรางค์กู, ชาวไทยกวย

Abstract

The annual tradition of Thai Kui ceremonies in the area of Prang Ku District Srisaket Province. This is people's belief which participated in worship. According to community beliefs. And Prang Ku Castle is one of the points that Thais Kui used in organizing the annual event in the 3rd lunar month of every year. This is worship date. Believed in the past that it is an area with the souls of ancestors and holy spirits and there are the supernatural powers, protection of Thai Kui people. Therefore, when the annual agenda is to include groups to worship, there will be folk art performances. There is a ceremony to worship the castle. There is an art show, a community of light and sound, as a point of increasing interest.

“The Wue Boon Bek Fha. The three-months miracle continuing the Si ket tradition.” The Kui tribe in Si Sa Ket Province attending many activities and the succession that has long been held. This is a way of life showing the Thai Kui people is a good sacrifice tradition believed to be in the castle. There is a holy place established since the ancient kingdom. This tradition has organized performances about art, culture, history, beliefs and rituals throughout the way of life. The Thai Kui people represent an extensive cultural tradition that tells the value the participation, unity, harmony, mutual support, gratitude.

Strategic place, an economic path to the way of presentation for integration. Cultural tourism along the ancient archaeological route of Prang Ku Castle a Prang Ku. District Sisaket Province. Including important places in politics, economy, society, psychology and location. The Prang Ku Castle is located in a region with history, myths, beliefs and necessary rituals. There is a religious place used in religious rituals and become a community. The location region can be a revenue-generating point to create an identity and know that. An area is organized into an important annual event space. There is

a strategic point in the specific meaning of the area, significant places that have an effect on politics, government, local economy and society. As well as being a part of the spiritual growth of the community that came to constitute the activities of worship, which is a piece of the development of the mind (psychology). The strategic point also converted into others that can be traditionally a specific focus and developed properly to establish a unique identity.

Keywords: annual tradition, ritual, Prasang Prang Ku, Thai Kui.

บทนำ

วัฒนธรรม ประเพณีได้เกิดมาพร้อมๆ กับมนุษย์ได้กำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้อง พึ่งพิง อาศัย และมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงต้องการ ความอุดมสมบูรณ์ และความผาสุก ในการดำเนินชีวิตมนุษย์ได้มีความเชื่อต่อพลังวิญญานที่สถิตตามพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะปราสาทปรางค์กู เป็นปราสาทโบราณที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยโบราณ ครั้งสมัยอาณาจักรขอมเรืองอำนาจในสมัยนั้น สถานที่นี้ได้ถูกสร้างเป็นศาสนสถาน เพื่อประกอบพิธีกรรม สวดมนต์ พิธีกรรมอื่นๆ เป็นปราสาท 3 หลัง ตั้งอยู่บนฐานที่สร้างด้วยศิลาแลงขนาดใหญ่ความสูงนับตามชั้น ได้ 5 ชั้น ด้านบนประกอบด้วยปราสาท อีกสามหลัง ภายในอาจเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปขนาดใหญ่ ไว้สำหรับบูชา การนับถือในสถานที่แห่งนี้ยังปรากฏการเข้าไปประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชนโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันก็ยังคงมีการประกอบพิธีบูชาตามความเชื่อที่มีอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย ชาวไทยกุยเชื่อว่ายังมีวิญญานที่เชื่อว่ามีอำนาจที่สามารถให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์

ทำให้มนุษย์เกิดความยำเกรงและเคารพตลอดมา สิ่งนี้เองจึงเป็นมาของอำนาจที่เหนือมนุษย์ที่เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์หรือพลังแห่งภูตผีปีศาจ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (พระมหาวีระ สุขแสง, 2550) ความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาสินี ศรีนุเคราะห์, 2543) เชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจบางอย่าง สามารถดลบันดาลให้เกิดทุกข์สุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์มีความเชื่อในอำนาจวิญญานผีสิงเทวดา เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากความเชื่อดั้งเดิม วิญญานเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติ และควบคุม ให้เกิดปรากฏการณ์ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ได้

การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าระบบโครงสร้างทางความเชื่อของกลุ่มชาวไทยกุย ควรทำการศึกษาถือคุณค่า มิติด้านอื่นๆ เพราะถือว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทในการสร้างชุมชนให้ผูกพันกับท้องถิ่น สร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความสงบสุข มีความใกล้ชิดและเคารพต่อธรรมชาติที่เกิดจากพิธีกรรมประจำปี ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาวไทยกุยของชุมชน ให้คงอยู่ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของปราสาทปรางค์กู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาประเพณีห้วงบุญเบิกฟ้า ของกลุ่มชนชาวไทยกุย ที่มีการจัดการบวงสรวงเช่นไหว้ปราสาทขอม ของอำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อการศึกษาจุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ สู่แนวทางทางการนำเสนอเพื่อการบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอริยธรรมขอมโบราณของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ในการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของปราสาทปรางค์กู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ
2. ทำให้ทราบถึงเส้นทางเศรษฐกิจ เพื่อการกำหนดจุดยุทธศาสตร์ของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ
3. ทำให้ได้ข้อมูลด้าน จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ สู่แนวทางทางการนำเสนอเพื่อการ บูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอริยธรรมขอมโบราณของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษา

เป็นการศึกษาในพื้นที่ปราสาทปรางค์กู ตำบลภู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตด้านเอกสาร ข้อมูล การศึกษา เป็นการศึกษาข้อมูลที่ได้จาก หนังสือ ตำรา วิจัย และบทความทางวิชาการที่เสนอไว้ในแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ที่มีความเกี่ยวข้อง คือ ปราสาทขอม ความเป็นมา ความสำคัญ ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า วัฒนธรรมประเพณีประจำปีที่น่าสนใจ และความสำคัญของจุดยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาและบูรณาการ

ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร,กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1. (ททท.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2. (อบต) องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง 3. โรงเรียน 4. ผู้นำชุมชน 5. ผู้ประกอบการค้า 6.ประชาชน ในการเข้าถึงผู้ศึกษา ได้ทำการเข้าสัมภาษณ์ และลงเก็บข้อมูลในเบื้องต้น ถึงปัญหา และความคาดหวังพื้นที่ จะเป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนาต่อไปเพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ เมื่อได้ข้อมูลผู้ศึกษาจึงได้นำมาพรรณนาวิเคราะห์ตามกรอบประเด็นที่น่าสนใจ และนำเสนอเพื่อส่งเสริมในด้านการพัฒนาโดยบูรณาการ จุดยุทธศาสตร์ของพื้นที่เพื่อเสนอแนวทางต่อไป

ขอบเขตด้านระยะเวลา,ปัญหาและอุปสรรค การศึกษา การศึกษาเรื่องจุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ สู่การบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอริยธรรมขอมโบราณ อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์ การเข้าถึงข้อมูล และสังเกตการณ์ในงานประเพณีประจำปี บงสรวงปราสาท และการศึกษาทัศนศึกษาของนักศึกษา ผู้ศึกษา ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาเพื่อการเข้าถึงข้อมูลจริงนี้ ถึง 2 ปี ตั้งแต่ปี 2560 - 2561 จนนำมาวิเคราะห์ตามกรอบประเด็นที่สำคัญ เพื่อนำเสนอเพื่อให้เห็นความสำคัญ เป็นต้น ทั้งนี้ปัญหาในด้านอุปสรรค เช่น ร่างกาย และโรคประจำตัว ก็เป็นผลในการศึกษา ด้วยเช่นกัน แต่ในทีนี้คณะทีมผู้ศึกษามีร่างกายที่แข็งแรง เป็นต้น

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

1. เป็นพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีด้านปราสาทขอม
2. เป็นพื้นที่ที่เห็นว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ ต่อกลุ่มชุมชนที่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ของชาวไทยภูเขาที่อาศัยในอำเภอปรางค์กู่
3. เป็นพื้นที่ที่ผู้คนส่วนมากให้ความสนใจให้ความสำคัญ ในด้านการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองศาสนาและวัฒนธรรมด้วย
4. เป็นพื้นที่ที่มีกรแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น การบวงสรวงงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่
5. เป็นพื้นที่ที่ให้ความสำคัญทางด้าน ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา
6. เป็นพื้นที่ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์และเส้นทางเศรษฐกิจ

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของปราสาทปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

ปราสาทปรางค์กู่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยภูเขา ปราสาทปรางค์กู่ ภาษาภูยกูย เรียกว่า “เถียด เซาะ โโก” ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นปราสาท 3 หลัง หันหน้าไปทิศตะวันออก สร้างเป็นแนวเรียงหน้ากระดานจากทิศใต้ไป ทิศเหนือ ตั้งอยู่บนฐานที่สร้างด้วยหินศิลาแลงทั้งหมดนับชั้นได้ 5 ชั้น สูงขึ้นไปฐานองค์ปราสาท อีก 3 ชั้น ปราสาท สร้างด้วยอิฐมอญขนาดใหญ่ ปราสาทปรางค์กู่ เป็นศาสนสถานที่ได้รับอิทธิพลศิลปะเขมร ตั้งอยู่บริเวณบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ โดยอยู่ห่างจากตัวอำเภอปรางค์กู่ประมาณ 5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ 65 กิโลเมตร และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานเป็นพื้นที่ประมาณ 12 ไร่ 2 งาน 39 ตารางวา (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 155 วันที่ 21 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2525)

ภาพประกอบที่ 1 แสดงชาวไทยภูเขาทำพิธีไหว้ปราสาทปรางค์กู่ประจำปี

อายุสมัยในการสร้างราวพุทธศตวรรษที่ 17 เป็นศาสนสถาน ปัจจุบันได้ลงสำรวจพื้นที่ของกลุ่มชนชาวไทยกุย ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ปัจจุบันพื้นที่นี้เป็น ศาสนสถานที่สำคัญของชนกลุ่มชาวไทยกุย และเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของพื้นที่นี้ อาทิ จัดการเทศน์ประจำปีวันสำคัญ จัดปฏิบัติธรรม จัดทำบุญในเทศกาลต่างๆ เป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ทั้งระดับมหาวิทยาลัย ทั้งยังเป็นพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม หัวบุญเบิกฟ้าประจำปีด้วย

ประเพณีหัวบุญเบิกฟ้า ของกลุ่มชนชาวไทยกุย ที่มีการจัดการบวงสรวง เช่นไหว้ ปราสาทขอม ของอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

ประเพณีหัวบุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีการร่วมตัวของกลุ่มชนชาวไทยกุย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จัดในพื้นที่ปราสาทปรางค์กู่ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ โดยตั้งชื่อว่าประเพณี “หัวบุญเบิกฟ้า มหัทศจรย์เดือนสาม สืบสานประเพณีกุยศรีสะเกษ” โดยมีชนเผ่ากุยในจังหวัดศรีสะเกษ เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก เป็นประเพณีโบราณสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นของชนกลุ่มนี้ได้ถือและปฏิบัติกันมายาวนาน (พระสำเร็จ อินทยง, 2560)

ภาพประกอบที่ 2 แสดงชาวไทยกุยทำพิธีไหว้ปราสาทปรางค์กู่ประจำปี

ประเพณีหัวบุญเบิกฟ้าของชาวไทยกุยเป็นประเพณี บวงสรวง บูชา เช่นไหว้อ่านาจนเหนือ ธรรมชาติและเทพบริบาล ที่เชื่อว่า สามารถประทานความอุดมสมบูรณ์ ในการเกษตรได้ ภายในงานประเพณีมีกิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย ขบวนแห่เครื่องเช่นไหว้ มีการแต่งชุดผ้าไหมชนเผ่ากุย พิธีบวงสรวงเช่นไหว้บรรพบุรุษกุย ณ ปราสาทปรางค์กู่ การแสดงรำบูชาเทพชุด “ปรางค์ธาดนางสาว” พิธีสู่ขวัญข้าวด้วยภาษากุย หมอลำกุย ส่วนในภาคค่ำ เป็นการแสดงแสงสีเสียง ปรางค์กู่สู่อารยธรรมชนเผ่ากุย กวย ส่วย ศรีสะเกษ ในชุดละครอิงประวัติศาสตร์ ประเพณีหัวบุญเบิกฟ้าโดยนักแสดง ร่วม 200 ชีวิต

ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ตามความเชื่อของชนชาวกุย ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์มหัทศจรย์เกิดขึ้น 3 อย่าง คือ กบไม่มีปาก นากไม่มีทวาร มะขามป้อมจะหวาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเหตุที่มหัทศจรย์ จึงได้จัดพิธีกรรมหัวบุญเบิกฟ้าเพื่อความเป็นมงคล มี 4 อย่าง คือ จัดพิธีสู่ขวัญข้าว หาบปุ๋ยคอกใส่ทุ่งนา ทำบุญบ้าน และหาบกระบุงข้าวเปลือกไปวัด เป็นการเตรียมพร้อมที่จะลงมือทำการเกษตรให้ทันต่อฤดูกาลและเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผืนนาและสิ่งแวดล้อมดินฟ้าอากาศตลอดจนเทพเจ้าต่างๆ ที่เชื่อว่าเป็นผู้บันดาลฝน และธัญญาหาร อาทิ แถน (เทวดา) และพระแม่โพสพ เทพนารีแห่งข้าว ซึ่งชาวกุยจะให้ความเคารพนับถือ และบูชามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

ในการจัดการสืบสานประเพณี “หว่าบญเบ็กฟ้า” จัดในวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3” ของทุกปี ในการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณี หว่าบญเบ็กฟ้าของชาวไทยกุย มีการจัดฐานการเรียนรู้ ทางด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ การแต่งกาย และละครอิงประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา สินค้า OTOP ผ้าไหมลายปราสาทปรางค์กูเป็นนวัตกรรม ภูมิปัญญาการทำทอผ้าไหมสู่รูปปลั๊กขณะลวดลายต่างๆ
2. ขบวนพิธีแห่เครื่องบูชาเช่นไหว้และชุดรำปรางค์ธาดนางชาวถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญ
3. การแสดงวัฒนธรรมประเพณี ด้านพิธีกรรมกลมของชาวไทยกุยถือเป็นพิธีกรรมสื่อสารกับ วิญญาณของบรรพบุรุษชาวกุยโดยเชิญวิญญาณ บรรพบุรุษมาเข้าร่างทรง เพื่อการรักษาผู้ป่วย การทำนาย พยากรณ์ และของความคุ้มครองในครอบครัวของผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม
4. การแสดงละครประวัติศาสตร์ชนชาวเผ่ากุย อาทิความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ พิธีกรรม เป็นต้น

วัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทยกุย

ภาพประกอบที่ 3 แสดงการรำถวายปราสาทในงานประจำปี

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นมรดกของชุมชน การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ความเชื่อของมนุษย์ได้ วิวัฒนาการความเชื่อของมนุษย์มีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้นตามลำดับ พัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นพิธีกรรมการบวงสรวง ของอารยธรรมอินเดียโบราณ ในยุคก่อนพุทธกาลหมายเอาระบบความเชื่อที่คนในอินเดียยึดเอามาเป็นทั้งบัญญัติทางศาสนาและสังคม ซึ่งนักปราชญ์ทางภารตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นเมื่อประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธศักราช (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, 2546) และมี พัฒนาการทางด้านความเชื่อมาจนถึงการเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า ประมาณ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช มีการพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องของพรหมลิขิตอำนาจที่กำหนดความเป็นไปของชีวิต (สุนทร ธิ รั้งสี, 2545) เชื่อกันว่า พระพรหมจะเขียนไว้ที่หน้าผากของเด็กซึ่งเกิดมาได้ 6 วัน (พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, 2546)

พิธีเซ่นไหว้ปราสาทขอมโบราณคู่

ภาพประกอบที่ 4 แสดงวิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทยภูเขา

มนุษย์ได้เชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับว่าเป็นเทพเจ้า เทวดาที่รักษาพื้นที่แห่งนี้ มนุษย์พยายามสถานที่ไว้สำหรับเคารพบูชา และการสร้างรูปเคารพขึ้นมาสิ่งนี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีผลต่อการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ในมิติทางด้านต่างๆ และพิธีเซ่นไหว้ปราสาทขอมโบราณคู่ ทั้งนี้ก็หวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาอีกประการหนึ่งด้วย (พระสำเริง อินทยุง, 2561) พิธีเซ่นไหว้ ของชนกลุ่มชาวไทยภูเขาที่มีต่อปราสาทขอมโบราณคู่ เป็นพิธีกรรมที่ชนกลุ่มนี้ได้นำเครื่องบูชา อาทิ ผลไม้ ข้าว น้ำ อาหารหวาน ไข่ ปลา เนื้อ ประกอบไปด้วยเครื่องบูชา เช่น ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง เครื่องหอม น้ำหอม ธูป เทียน เงิน ผ้าไหมทั้งชาย หญิง เป็นเครื่องไหว้ ชาวไทยภูเขาจะแห่เครื่องบูชาเหล่านี้ไปที่ปราสาท และประกอบพิธีบวงสรวงโดยประธาน และผู้นำในการประกอบพิธี ประชาชนชาวบ้าน จะวางเครื่องบูชาต่างๆ ที่ตนนำ ไปนั่งรอบๆ ปราสาท เพื่อทำพิธีไหว้ต่อปราสาทโบราณคู่

ชาวไทยภูเขามีความเชื่อต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อปราสาทขอมแห่งนี้ ในการอำนวยความสะดวก และความอุดมสมบูรณ์ ในการทำเกษตรกรรม และอำนวยความสะดวกในการประกอบหน้าที่การงาน เทวดาอารักษ์ ที่สถิตในองค์ปราสาทมีอิทธิพลต่อชุมชนในแถบบริเวณโดยรอบ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มได้อย่างเด่นชัด (กฤษนันท์ แสงมาศ และยโสธรร่า ศิริภาประภากร, 2560)

ปัจจุบันนี้กลุ่มชาวไทยภูเขายังรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเคร่งครัด ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่ เชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ (yasothara, 2017) การเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรมจะมีการบอกกล่าวให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันก่อนที่จะจัดพิธีกรรมขึ้นโดยจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการ และจะให้ความสำคัญทุกครั้งที่ต้องกระทำ

วิญญานบรรพบุรุษผู้บริบาลของชาวไทยภูเขา

ความเชื่อและพิธีกรรมนี้มีผลต่อวิถีชีวิต กับการดำเนินชีวิตของชาวไทยภูเขา และที่มีความเชื่อต่อวิญญานบรรพบุรุษ ที่อาศัยสถิตอยู่ในปราสาท หรือบ้านที่อยู่อาศัย ด้วยจุดกำเนิดนี้เองจึงได้เกิด พิธีกรรมของชาวไทยภูเขานั้นคือ พิธีกรรมกลมมอกูย เป็นพิธีสื่อสารถึงวิญญานบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว เป็นพิธีเชิญวิญญานเหล่านั้นให้มาเข้าทรง ร่างกายของผู้จัดพิธีกรรม ตามความเชื่อของชาวไทยภูเขา เชื่อว่าวิญญานบรรพบุรุษนี้สามารถช่วยเยียวยา รักษา ดูแล และคุ้มครองได้ เปรียบเสมือน ผู้คอยช่วยเหลือ อาทิ เมื่อยามเจ็บป่วยด้วยโรคที่รักษาไม่หายจากการรักษาทางการแพทย์สมัยใหม่ที่มีอาการที่เชื่อกันว่า โดนคุณไสย ผีเข้า หรืออาการอื่นๆ ที่ทางการแพทย์ไม่สามารถค้นหาอาการเหล่านี้ได้ ในพิธีเช่นไหว้ปราสาทหอมปรานค์กู่ นี้ มีการจัดพิธีกรรมกลมมอกูย เพื่อเชิญดวงวิญญานมารับรู้การ เช่นไหว้ บวงสรวง บูชา ของชุมชน ซึ่งมีผู้คนเข้าร่วมจำนวนมากในแต่ละปี

ภาพประกอบที่ 5 แสดงการแต่งกายของกลุ่มชาวไทยภูเขา

คุณค่าทางความเชื่อของกลุ่มชุมชน

คุณค่าทางความเชื่อในพิธีเช่นไหว้ของกลุ่มชาวไทยภูเขา อำเภอปรานค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งในด้านผลผลิตชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี คุณค่าทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารของชาวภูเขา ที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ได้เป็นอย่างดี

คุณค่าการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม

พิธีกรรมเช่นไหว้ปราสาทปรานค์กู่ มีชุดการแสดงทางศิลปะทางวัฒนธรรม การแสดงชุดการรำนางอัปสร (นางงามแห่งสรวงสวรรค์) การรำถวายที่มีในองค์ปราสาทหอมปรานค์กู่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมประจำปี เป็นการบูชาในด้านนาฏศาสตร์ ศาสนาแห่งการรำถวายเพื่อบูชาต่อเทพเจ้า หรือผู้มีบุญ

คุณค่าทางคำสอนเพื่อการพัฒนาจิตและพฤติกรรมของชุมชน

ความเชื่อที่มีต่อปราสาทปรางค์กู๋ของชาวไทยกุยได้เป็นจุดที่เป็นส่วนช่วยเสริมในการพัฒนาจิตและพฤติกรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อาทิ การปฏิบัติตามคำสอน การให้ความเคารพ นอบน้อม การแสดงความกตัญญูกตเวที และความสามัคคีในชุมชน สิ่งเหล่านี้เกิดจากประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ที่งดงามและน่าอนุรัักษ์ สืบสาน

จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจสู่แนวทางการนำเสนอเพื่อการบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอริยธรรมขอมโบราณของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

จุดยุทธศาสตร์ มีความหมายถึง พื้นที่ สถานที่ที่ตั้งที่มีความสำคัญ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และพื้นที่ ทำเล เป็นต้น ปราสาทปรางค์กู๋ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตำนานความเชื่อและพิธีกรรมที่สำคัญ เป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมด้านศาสนา และด้วยจุดนี้เองได้กลายเป็นพื้นที่ ทำเล ของชุมชน ที่สามารถเป็นจุดสร้างรายได้ สร้างอัตลักษณ์ กลุ่มชนชาวไทยกุยให้เป็นที่รู้จักเป็นพื้นที่ที่จัดให้เป็นพื้นที่จัดงานประเพณีประจำปีที่สำคัญ จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ในความหมายของ พื้นที่ สถานที่ที่สำคัญ ที่มีผลในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งยังเป็นจุดที่เป็นส่วนในการพัฒนาจิตวิญญาณ ของชุมชนที่เข้ามาจัดกิจกรรมด้าน พิธีกรรม การไหว้ บูชา ซึ่งเป็นส่วนในการพัฒนาจิตใจได้ (จิตวิทยา) ทั้งนี้จุดยุทธศาสตร์ ยังแปลงไป ในด้าน อื่นที่สามารถเป็นจุดสนใจ และพัฒนามาเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในพื้นที่นี้ได้

สรุป

ความเป็นมาของปราสาทปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทปรางค์กู๋ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยกุย ปราสาทปรางค์กู๋ ภาษากุย เรียกว่า “เถียด เซาะโก” ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นปราสาท 3 หลัง หันหน้าไปทิศตะวันออก สร้างเป็นแนวเรียงหน้ากระดานจากทิศใต้ไป ทิศเหนือ ตั้งอยู่บนฐานที่สร้างด้วยหินศิลาแลงทั้งหมดนับชั้นได้ 5 ชั้น สูงขึ้นไปฐานองค์ปราสาท อีก 3 ชั้น ปราสาท สร้างด้วยอิฐมอญขนาดใหญ่ ปราสาทปรางค์กู๋ เป็นศาสนสถานที่ได้รับอิทธิพลศิลปะเขมร ตั้งอยู่บริเวณบ้านกู๋ ตำบลกู๋ อำเภอปรางค์กู๋ โดยอยู่ห่างจากตัวอำเภอปรางค์กู๋ประมาณ 5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ 65 กิโลเมตร และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานเป็นพื้นที่ประมาณ 12 ไร่ 2 งาน 39 ตารางวา

ประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้า ของกลุ่มชนชาวไทยกุย ที่มีการจัดการบวงสรวง เช่นไหว้ ปราสาทขอม ของอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีการร่วมตัวของกลุ่มชนชาวไทยกุย อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ จัดในพื้นที่ปราสาทปรางค์กู๋ ตำบลกู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยตั้งชื่อว่าประเพณี “ห้วยบุญเบิกฟ้า มหัทศจรย์เดือนสาม สืบสานประเพณีกุยศรีสะเกษ” โดยมีชนเผ่ากุยในจังหวัดศรีสะเกษ เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก เป็นประเพณีโบราณสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นของชนกลุ่มนี้ที่ได้ถือและปฏิบัติกันมายาวนานในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ตามความเชื่อของชนชาวกุย ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์มหัทศจรย์เกิดขึ้น 3 อย่าง คือ กบไม่มีปาก นากไม่มีทวาร มะขามป้อมจะหวาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเหตุที่มหัทศจรย์ จึงได้จัดพิธีกรรมห้วยบุญเบิกฟ้าเพื่อความเป็นมงคล มี 4 อย่าง คือ จัดพิธีสู่ขวัญข้าว หาบปุ๋ยคอก ใส่ทุ่งนา ทำบุญบ้าน และหาบกระบุงข้าวเปลือกไปวัด เป็นการเตรียมพร้อมที่จะลง

มือทำการเกษตรให้ทันต่อฤดูกาลและเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผืนนาและสิ่งแวดล้อมดินฟ้าอากาศตลอดจนเทพเจ้าต่างๆ ที่เชื่อว่าเป็นผู้บันดาลฝน และธัญญาหาร อาทิ แถน (เทวดา) และพระแม่โพสพ เทพนารีแห่งข้าว ซึ่งชาวกูยจะให้ความเคารพนับถือ และบูชามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

ในการจัดการสืบสานประเพณี “หว่านบุญเบิกฟ้า” จัดในวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ในการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณี หว่านบุญเบิกฟ้าของชาวไทยกูย มีการจัดฐานการเรียนรู้ทางด้าน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ การแต่งกาย และละครอิงประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา สินค้า OTOP ผ้าไหมลายปราสาทปรางค์กู เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาการทักทอผ้าไหมสู่รูปลักษณะลวดลายต่าง ๆ

2. ขบวนพิธีแห่เครื่องบูชาเช่นไหว้และชุดรำปราสาทนางสาวถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญ

3. การแสดงวัฒนธรรมประเพณี ด้านพิธีกรรมกล่อมของชาวไทยกูยถือเป็นพิธีกรรมสื่อสารกับวิญญาณของบรรพบุรุษชาวกูยโดยเชิญวิญญาณ บรรพบุรุษมาเข้าร่างทรง เพื่อการรักษาผู้ป่วย การทำน่ายพยากรณ์ และของความคุ้มครองในครอบครัวของผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม

4. การแสดงละครประวัติศาสตร์ชนชาวเผ่ากูย อาทิความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ พิธีกรรม เป็นต้น

หว่านบุญเบิกฟ้า ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของชาวไทยกูย เป็นวันสำคัญของชาวไทยกูย ปรางค์กู คติพิธีเช่นไหว้ของกลุ่มชาวไทยกูย ที่มีต่อปราสาทขอมปรางค์กู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ มีฐานคติ มาจากความเชื่อของอำนาจเหนือธรรมชาติที่เชื่อว่าสถิตอยู่ในปราสาทขอมปรางค์ ชาวไทยกูยให้ความเชื่อต่ออำนาจวิญญาณมาก พิธีเช่นไหว้ปราสาทจัดขึ้นตรงกับวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่จะต้องปฏิบัติประจำปี ตามคติความเชื่อของชาวไทยกูย เชื่อว่าจุดที่ตั้งของปราสาทขอมปรางค์กูเป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณของบรรพบุรุษ ชาวไทยกูยมีพิธีเช่นไหว้ โดยการจัดเครื่องบูชา เครื่องเช่นไหว้ต่างๆ เดินแห่ขบวนมาที่ปราสาท แล้วจัดพิธีบวงสรวงรอบปราสาทโดยการวางสิ่งของรอบปราสาท เชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษจะได้รับสิ่งของเหล่านี้ พร้อมทั้งเทพเจ้าที่สถิตอยู่ในองค์ปราสาทด้วย ดังนั้นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตและการเพาะปลูกของชุมชน ชาวไทยกูยมีความผูกพันกับเทพเจ้า อาหะยะ ถือเป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ ที่นำมาซึ่ง ฝน และน้ำ เป็นต้น ชาวไทยกูยมีความเคารพนับถือและบูชา จนถึงปัจจุบันและจัดขึ้นวันนี้เป็นประจำทุกปี

จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจสู่แนวทางการนำเสนอเพื่อการบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณของพื้นที่ปราสาทปรางค์กู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
จุดยุทธศาสตร์ มีความหมายถึง พื้นที่ สถานที่ตั้งที่มีความสำคัญ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และ พื้นที่ ทำเล เป็นต้น ปราสาทปรางค์กูตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรมที่สำคัญ เป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมด้านศาสนา และด้วยจุดนี้เอง ได้กลายเป็นพื้นที่ ทำเล ของชุมชน ที่สามารถเป็นจุดสร้างรายได้ สร้างอัตลักษณ์กลุ่มชนชาวไทยกูยให้เป็น ที่รู้จักเป็นพื้นที่ที่จัดให้เป็นพื้นที่จัดงานประเพณีประจำปีที่สำคัญ จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ในความหมายของ พื้นที่ สถานที่สำคัญ ที่มีผลในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งยังเป็นจุดที่เป็น ส่วนในการพัฒนาจิตวิญญาณ ของชุมชนที่เข้ามาจัดกิจกรรมด้าน พิธีกรรม การไหว้ บูชา ซึ่งเป็นส่วนในการพัฒนาจิตใจได้ (จิตวิทยา) ทั้งนี้จุดยุทธศาสตร์ยังแปลงไปในด้าน อื่นที่สามารถเป็นจุดสนใจ และพัฒนา มาเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในพื้นที่นี้ได้

เอกสารอ้างอิง

กฤษนันท์ แสงมาศ และยโสธารา ศิริภาประภากร. (2560). “งานแขนงอาหะยะจฺยประจําปี” ที่มีต่อปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอีสานใต้*, หน้า 3-5. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์. พระสำเร็จ อินทยุง. (2546). *ศึกษาประเพณีแซนพนม ของชาวพุทธ บ้านตะโก ตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์*. ปริญญาโท พธ.ม. (พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิระ สุขแสง. (2550). *มะม้วด : พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกะสังจังหวัดบุรีรัมย์*. การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. (สาขาวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิลาสินี ศรีนุเคราะห์. (2543). *ปัจจัย: กรณีศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์* (รายงานการวิจัย). สุรินทร์ : บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สุนทร ณ รังสี. (2545). *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

Yasothara Siripaprapagon.(2017). Bai Sai : Buddhism innovation as a sacrifice to promote constancy way of life of Thai – Khmer group in Muang District, Surin Province Thailand. In *14th International Conference on Social Science and Humanites (ICSSH)*. p.2-3. Singapore : Nanyang Technological University.